

**Učební osnovy
hry na kytaru a cimbál pro rozšířené vyučování
na lidových školách umění**

Hudební obor

**Schváleno výnosem ministerstva školství
České socialistické republiky pod č. j. 26 199/83-35
ze dne 23. září 1983 jako učební osnovy pro rozšířené vyučování
na lidových školách umění s platností od 1. září 1983**

STÁTNÍ PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, n. p., PRAHA

1984

11 538

**Základní umělecká škola Březnice
Náměstí 2, 262 72 Březnice
IČ: 61904201, tel. 318 682 342**

Učební osnovy rozšířeného vyučování na I. stupni LŠU

Učební osnovy pro rozšířené vyučování na I. stupni LŠU jsou určeny pro žáky, kteří jeví výrazné předpoklady pro budoucí profesionální studium. Zpravidla se rozhoduje o zařazení žáka do rozšířeného vyučování na konci 3. ročníku. Na návrh třídního učitele se však mohou žáci ucházet o rozšířené vyučování na konci kteréhokoliv dalšího ročníku I. stupně za předpokladu, že splňují předepsané požadavky. O návrhu na jejich zařazení rozhodne k tomuto účelu ustavená zkušební komise na základě komisionální zkoušky v rozsahu látky předepsané pro závěrečnou zkoušku příslušného ročníku rozšířeného vyučování.

Učební plán

Oddělení strunných nástrojů a oddělení lidových nástrojů
Hra na kytaru nebo cimbál /hlavním předmětem je hra na některý z uvedených nástrojů/

Poř. čís.	Předmět	Ročník		
		3.	4.	5.
1.	Hra na nástroj, hra z listu nácvk komorních partů ^{1/}	2,5 ^{2/}	2,5 ^{2/}	2,5 ^{2/}
2.	Doprovod nebo souborová hra ^{3/}	1	1	1
3.	Hudební nauka	1	1	1
4.	Hra na klavír	0,5	0,5	0,5
Celkový počet vyučovacích hodin týdně		5	5	5

- 1/ Označené složky předmětu musejí být vyznačeny v individuálním studijním plánu žáka.
 - 2/ Stanovený počet hodin se vyučuje v dělených vyučovacích hodinách 2krát týdně
 - 3/ Má-li škola orchestr většího obsazení, vyučuje učitel jednu vyučovací hodinu týdně navíc ve skupinách podle druhu nástrojů.
- Poznámka: Označení ročníků rozšířeného vyučování odpovídá označení ročníků I. stupně základního studia.

Cílem rozšířeného vyučování je dokonalá a všestranná příprava žáků k profesionálnímu studiu na konzervatoři. Splnění tohoto cíle předpokládá pravidelné, soustavné, soustředěné a intenzivní cvičení v daleko větším rozsahu než při výuce zaměřené na zájmovou činnost a všeobecnou hudební praxi; předpokládá však ve stejné míře pěstování pohotovosti, hudební představitosti a dovedností potřebných k různým formám souhry, pouze na kvalitativně vyšší úrovni.

Rozšířené vyučování je velmi náročné a vyžaduje promyšlenou práci učitele. Nekompromisní požadavek dokonalého ovládnutí všech technických složek předmětu musí jít ruku v ruce s probouzením tvůrčí fantazie a smyslu pro samostatný umělecký výraz žáka. Učitel musí velmi obezřetně a citlivě volit výběr studijní látky s ohledem na individuální vývoj žáka. Přitom dbá, aby žáka nadměrně fyzicky a zejména citově nepřetěžoval nepřiměřenými požadavky.

Náplň studia v rozšířeném vyučování představují studijní úkoly /Prostředky k dosažení stanovených cílů/ stanovené v učebních osnovách určených pro všeobecnou hudební praxi, doplněné o studijní úkoly uvedené v příloze v oddílech Technická průprava a Stupnice a akordy. Doporučený hudební materiál uvedený v oddílech Etudy a Přednesové skladby byl vybrán nezávisle na materiálu doporučeném pro příslušné ročníky v učebních osnovách zaměřených na všeobecnou hudební praxi.

Vertikální uspořádání studijního materiálu do jednotlivých ročníků bylo zvoleno pro přehlednost, aby učitel mohl po naplnění požadavků pro příslušný ročník volit i ze studijního materiálu dalšího ročníku.

Rozsah a stupeň obtížnosti studijní látky stanovený pro jednotlivé ročníky a k postupovým zkouškám je minimálním požadavkem a jeho přesvědčivé zvládnutí je podmínkou pro postup /popř. zařazení/ do dalšího ročníku rozšířeného vyučování. Nesplní-li žák stanovené požadavky na odpovídající úrovni, pokračuje ve studiu bez rozšířeného vyučování. Jedná-li se pouze o přechodnou stagnaci, může se v průběhu studia o něj znovu ucházet.

Hra na kytaru
Technická příprava

Cílem vyučování hry na kytaru je naučit žáka vyjádřit umělecký obraz hraných skladeb a k jeho realizování žáka vybavit všemi potřebnými technickými dovednostmi. Podmínkou ke zvládnutí všech technických problémů je dokonalé ovládnutí hracího aparátu /uvolnění, fixace, dýchání atd./ a soustavná sluchová sebekontrola. Proto učitel od prvopočátku vede žáka k uvědomělé a soustředěné hře. Všechny prvky kytarové techniky je třeba od prvopočátku procvičovat se zřetelem na tónovou kulturu, dynamické odstínění, rozvíjení zručnosti.

3. ročník

Technická příprava se rozšiřuje o studijní úkoly:

- 1/ zdokonalení hry legata odtažného i úderného
- 2/ nácvik a užití velkého baré
- 3/ hra chromatické řady - v jedné poloze
- na jedné struně do XII. pol.
vzestupně i sestupně
- 4/ hra glisando
- 5/ nácvik tlumení tónů
- 6/ staccato na jedné struně

4. ročník

Technická příprava se rozšiřuje o studijní úkoly:

- 1/ další zdokonalení hry legato /ve větších skupinách, kombinace legata při hmatu baré/
- 2/ nácvik a hra dalších melodických ozdob /obal, trylek/
- 3/ nácvik a hra flegoletů přirozených i umělých
- 4/ hra staccato
- 5/ hra rasguado

5. ročník

Všechny dosud získané technické dovednosti aplikovat při studiu stupnic, akordů, etud a přednesových skladeb s velkou

náročností na jejich profesionálně dokonalé provedení.

Stupnice a akordy

Stupnice a rozklady akordů tvoří základ kytarové techniky. Při hře stupnic a rozkladu akordů je nutno od počátku rozvíjet zběhlost a vyrovnanost v přiměřeném tempu.

Postupně zvyšovat nároky na tempo při zachování čistoty, zvukové a rytmické vyrovnanosti a tónové kvality za stále sluchové sebekontroly žáka.

3. ročník

Stupnice - typové dvou a tříoktávové dur a moll /melodické/
A. Sádlik: Škola stupnic

Kadence - dur i moll v harmonických funkcích T-S-T₄⁶, D⁷, T

4. ročník

Stupnice - všechny dur a moll dvouoktávové a tříoktávové.

Hru stupnic obohatit o další rytmické a dynamické varianty.

Hrát apoyando i tirando /i kombinací těchto úhozů/.

A. Sádlik: Škola stupnic

Kadence - dur a moll

s jednotlivými akordy hranými v různých polohách -
harmonické funkce T, S, zm. 7, T₄⁶, D⁷, T

Akordy - obraty tříhlasého kvintakordu dur do 3[#] a 3^b

5. ročník

Stupnice - všechny dur a moll dvouoktávové a tříoktávové
/tempový nárůst, vyrovnanost úhozu, kvalita tónu/
oktávové a decimové dur - průprava ke speciálním
úhozům /tremolo - prstokladové varianty/.

A. Sádlik: Škola stupnic

Kadence - dur a moll s jednotlivými akordy hranými v různých
polohách, harmonické funkce T, T+, S, zm. 7, T₄⁶, D⁷, T

Akordy - obraty tříhlasého kvintakordu dur do 7[#] a 7^b

Etudy

Studium etud slouží k procvičování úkolů stanovených pro příslušný ročník. Výběr etud musí být systematický a promyšlený tak, aby se žák učil aplikovat získané technické a výrazové dovednosti na konkrétním hudebním materiálu a na něm procvičoval různé druhy techniky.

Doporučené sbírky je možno nahradit jinými na téže technické úrovni.

3. ročník

- F. Carulli: Etudy II. díl
 - M. Giuliani: op. 100 Etudy
 - M. Carcassi: op. 60 25 etud /1-13/
 - J. Jirmal: 30 etud
 - M. Zelenka-J. Obrovská: Snadné etudy
 - F. Sor: op. 31,35 /I. i II. díl/
 - L. Brouwer: Etudy pro kytaru
 - J. Truhlář: Instruktivní skladbičky
- Za školní rok nejméně 15 etud.

4. ročník

- M. Lagnani: op. 20 Capriccia /výběr/
 - D. Aguado: Etudy
 - L. Brouwer: Etudy pro kytaru /výběr/
 - M. Giuliani: op. 100 etud /např. č. 20, 21, 17, 18/
 - E. Pujol: Škola techniky 2. díl /č. 4, 7/ a další výběr
3. díl /č. 12, 21, 23/ č. 3,4,5,7,10/11/,
18,19 /26/
 - H. Villa-Lobos: Etuda č. 8
- Za školní rok nejméně 15 etud.

5. ročník

- L. Brouwer: Etudy pro kytaru /č. 1, 6/
 - H. Villa-Lobos: Etudy
 - M. Carcassi: op. 60 /č. 18, 20/
 - M. Carulli: Etudy III. díl /č. 1-6/
 - D. Aguado: Etudy /pro levou ruku/
 - E. Pujol: Výběr etud ze IV. dílu školy a výběr z dílů II. a III.
- Za školní rok nejméně 10 - 15 etud.

Přednesové skladby

Při výběru přednesových skladeb je nutno od počátku volit skladby tak, aby se žák seznamoval se všemi žánry, formami a styly. Výběr musí být promyšlený tak, aby se žák postupně naučil výstižně interpretovat skladby různého charakteru a nálady. Skladby musí být obsahově přiměřené věku žáka. Je třeba věnovat pozornost skladbám polyfonním a postupně zařazovat skladby většího rozsahu a uvědoměle studium větších forem /variacie, sonátová forma, rondo/.

Přednesovou literaturu volí učitel v návaznosti na technickou přípravu. Od počátku vyžaduje od žáka profesionálně dokonalé provedení přiměřených skladeb jak po stránce technické, výrazové a později i stylové. V procesu vyučování dbá učitel na probouzení tvůrčí fantazie žáka s cílem vypěstovat jeho smysl pro samostatný umělecký výraz a osobitý přístup k interpretaci skladeb.

3. ročník

- Š. Urban: Charakteristické skladby
 - J. Tichota: Hudba českých loutnových tabulatur
 - J.S. Bach: Výběr skladeb
 - G. Sanz /Jirmal/
 - M. Rätz: Klasikové kytary /Hofmeister-Lipsko/
 - F. Tarrega: Preludia
 - M. Molino: Sonata G-dur
- Za školní rok 4-6 přednesových skladeb z paměti.

4. ročník

M. Ponce: Preludia - 1. řada

F. Tarrega: Preludia

Š. Rak: Skladby

H. Villa-Lobos: Preludia

F. Moreno-Torroba: Drobné skladby

Charakteristické obrázky

R. de Visée: Suity

L. Roncalli: Suity

M. Giuliani, J. Carcassi, V. Matějka: Sonáty atd.

Výběr skladeb z doby renesance /A. Mudarra, L. Milan,

J. Doroland atd./

5. ročník

Renesanční nebo barokní skladby s polyfonickými prvky

/skladba v trvání 4-5 minut/

Robinson, Dowland, španělští vihuelisté,

Mudarra, Milan, Narvaez

Bach, Visée, Roncalli, Weiss, Jelínek

Skladby klasického období /sonáta nebo její části/.

Skladby romantického období /Torroba, Turina/

Skladby současných autorů J. Burghauser - Sonáta, Toccata

L. Bárta - Sonáta

V. Kučera - Diario

Š. Urban - Variace na Dobrou noc

J. Obrovská - Preludia

L. Fišer - Preludia

P. Eben - Negri Mare

Š. Rak - Znamení zvěrokruhu
atd.

Požadavky pro zařazení žáka do rozšířeného vyučování

Komisionální zkouška na konci 2. ročníku

Stupnice - dvouoktávové v pohybu s použitím 0 strun
i výměnami poloh - dur, moll melodické /MM = 60/.
Prokázat schopnost rytmického a dynamického obměňování /př.
pravidelné střídání p f ,
cresc., decresc./

Při hře použít všech prstových variant pravé ruky
/i-m, m-a, i-a, i-n-a/
úhoz apoyando

A. Sádlik: Škola stupnic

Kadence - dur a moll s použitím hlavních harmonických funkcí
v jednoduché formě s přihlédnutím ke správnému vedení
hlasů

Pravá ruka: harmonicky - staccato-portamento
melodicky v rytmických obměnách

2 etudy odlišného technického zaměření

a/ rozkladové /Giuliani op. 100 - např. č. 1
Aguado - Jirmal 30 etud č. 1
Brouwer - č. 5

b/ pasážové - stupnicového charakteru

E. Pujol - II. díl, č. 1, 6

2 přednesové skladby různých stylových období - z toho jedna
od klasického autora. Celkové trvání obou skladeb
nejméně tři minuty. Zpaměti.

Postupová zkouška

3. ročník

2 stupnice dur a 2 stupnice moll

v pohybu /MM = 70/

Kadence

2 etudy odlišného technického zaměření - z paměti
1 skladba s polyfonickými prvky
1 skladba větší formy
1 skladba podle volného výběru
/vše z paměti/

4. ročník

2 stupnice dur a moll a kadence
2 etudy odlišného technického zaměření
1 cyklická skladba klasického autora
2-3 části z barokní suity nebo 2-3 skladby z období renesance
1 skladba autora 20. století
/vše z paměti/

5. ročník

V průběhu roku se žák soustředí na přípravu studijní látky k talentové zkoušce na konzervatoř /stupnice, akordy, etudy a přednesové skladby/.

Závěrečnou komisionální zkoušku za 5. ročník vykoná v termínu před talentovou zkouškou na konzervatoř v rozsahu jejích požadavků. Studium ukončí veřejným absolventským vystoupením, na kterém provede některé z nastudovaných skladeb v celkovém trvání nejméně 15 minut.

Hra na cimbál

Technická příprava

V rozšířeném vyučování hry na cimbál je třeba položit bezpečný základ k tomu, aby byl žák schopen zvládnout širší a závažnější repertoár sólový i ansámblový na profesionální úrovni. K tomu účelu je nutno vybavit žáka postupně všemi potřebnými technickými dovednostmi a naučit jej používat je uvědoměle jako prostředku k výstižnému vyjádření uměleckého obsahu hraných skladeb a písní. Nezbytným požadavkem je proto dokonalé procvičení a technicky a zvukově vytříbené provedení všech studijních

úkolů stanovených v učebních osnovách hry na cimbál pro nerozšířené vyučování i následujících úkolů rozšiřujících.

3. ročník

Sekvence, tremolo /střídání paliček v rychlejším tempu/, dynamické odstíny /crescendo, decrescendo/. Tercie ve všech probraných stupnicích rozložené i současně. Návnik oktáv na jednodušších stupnicích rozložené i současně.

4. ročník

Zdokonalení schopnosti dynamického rozlišení tremola. Tremolo ve dvojhlasu /tercie/.

Sexty, dvojhlas různosměrný.

Používání různých druhů paliček.

Hra pizzicato, flaggeolety.

5. ročník

Technické zdokonalování tremola.

Dvojhlas /tercie, sexty/. Stupnice v terciích, oktávách, sextách.

Skoky.

Stupnice a akordy

Rozšiřující učivo:

3. ročník

Stupnice jednooktávové od jednotlivých stupňů / $c^1 - c^2$, $d^1 - d^2$ atd./ vzestupně i sestupně. Postupně zvyšovat nároky na čistotu, rytmickou a zvukovou vyrovnanost se zřetelem k tempu, požadovaném na konci 5. ročníku.

Chromatické stupnice v rytmických variantách v celém rozsahu nástroje.

4hlasé 5akordy rozložené s obraty do 4 \sharp a 4 \flat .

4hlasá arpeggia.

Velký rozklad T, S, D7 v celém rozsahu nástroje.

Akordická suita k probraným stupnicím /I, VI, IV, II, VII, W, III, I/

4. ročník

Všechny durové i mollové stupnice v celém rozsahu nástroje v osminových notách, postupně zrychlovat při respektování zvukové a úhozové vyrovnanosti.

Technické zdokonalování chromatické stupnice: rytmické, úhozové a dynamické varianty, sekvence, dublování.

Čtyřhlasé kvintakordy s obraty rozložené i arpeggio.

Velký rozklad na akordické kadenci T, S, D7.

Velký rozklad zmenšeného septakordu.

Akordická suita.

2. ročník

Všechny durové a mollové stupnice a chromatické stupnice v rychlejším tempu v šestnáctinových hodnotách /MM ♩ = 96/.

Šestihlasé akordy, arpeggio.

Velký rozklad na akordické suitě s dynamikou v rychlejším tempu s důrazem na plynulost hry.

Etudy

3. ročník

Tarjani Tóth Ida-Falka József: Cimbálová škola II. díl /výběr
se zřetelem k většímu počtu
akordických etud/

G. Allaga: Ausgewählte Studien für Zymbal /výběr/

Album etud III.-IV /Kleinová-Fišerová/Müllerová - klavír - výběr/

F. Wohlfahrt op. 45 Houslové etudy /výběr/

4. ročník

G. Allaga: Ausgewählte Studien für Zymbal /výběr/

M. Giuliani op. 100. Etudy /kytara - výběr/

E.H. Kayser op- 20 Etudy /housle - výběr/

Album etud V /Kleinová-Fišerová-Müllerová - klavír - výběr/

2. ročník

G. Allaga: Ausgewählte Studien für Zymbal /výběr/
V. Brada: Osmitaktová cvičení
M. Carcassi: 6 capricen /kytara-výběr/
E.H. Kayser op. 20: Etudy /housle-výběr/
Album etud V /Kleinová-Fišerová-Müllerová - klavír - výběr/

Přednesové skladby

3. ročník

L. Papp: 9 bagatell cimbalombra
I. Szelényi: Daleké světy /Edice LŠU - klavír/
B. Bartók: Dětem 4. seš. /výběr/
D. Kabalevskij: Ausgewählte Klavierstücke für Kinder /výběr/
G.F. Händel: Ciaccona /Edice LŠU - klavír/
J. Rokyt: La Folia /Barokní tanec ze sbírky Lutenik - 1780/

4. ročník

J. Mazourová: Preludium
Toccatina
I. Tóth-J. Falka: Cimbálová škola II. díl /výběr/
L. Papp: 9 bagatell cimbalombra
A. Pek: Stará píseň
Preludium
V. Brada: Přednesové etudy /výběr/
R. Zapletal: Invence
J. Krček: Český tanec
J.S. Bach: Malá preludia /klavír/
Ph.E. Bach: Solfeggio /klavír/
B. Bartók: Dětem
V. Novák: Mládí I. díl /klavír/
Snadné klavírní skladby 17. a 18. stol. /Sarauer-Křížková/
E. Suchon: Keď sa vlci zišli /klavír/

2. ročník

J. Dadák: Čtyři beskydské pozdravy

Etuda

Z. Kaňák: Sonáta pro cimbál

J. Leach: Variaciók cimbalombra

J. Mazourová: Preludium

J. Nečas: Na samý cimbál

A. Pek: Chromatická etuda

P. Šandera: Setkání nad zemí

R. Zapletal: Invence

Skladby pro souhru

J. Jakubíček: Slovenské písně pro dva cimbály

A. Pek: Sonatina pro flétnu a cimbál

P. Šandera: Miniatury pro zobcovou flétnu a cimbál

J.S. Bach: Dvouhlasé invence /dva cimbály/

B. Bartók: Mikrokosmos

Három czíkmegeyi nǎpdal "

D. Kardoš: Bagatelly "

D. Scarlatti: Sonáty /" - výběr/

I. Stravinský: Polka, Valčík / " /

J. Daquin: Kukačka /s klavírem/

Požadavky pro zařazení žáka do rozšířeného vyučování

Komisionální zkouška na konci 2. ročníku

1 durová a 1 mollová stupnice v celém rozsahu nástroje

v osminových hodnotách MM $\text{♩} = 108$

tříhlasy kvintakord s obraty rozloženě i arpeggio

kadence T - S - D

2 etudy na úrovni Tóth-Falka: Cimbálová škola II. díl, na kterých

žák prokáže úhovou a zvukovou vyrovnanost, čistotu hry a vy-

tříbenou pedalizaci. Z toho 1 musí být skordického charakteru

/arpeggia/ a 1 motorického charakteru v šestnáctinovém pohybu

/zahraná v tempu MM $\text{♩} = 80/$.

2 přednesové skladby různého charakteru, z toho 1 původní.
Žák prokáže smysl pro harmonické cítění na dvou lidových pís-
ních různého charakteru : 1 sólové, táhlé
1 jako doprovod k libovolnému hlasu.

Požadavky na rozsah studijní látky, nastudované v průběhu
jednotlivých ročníků a k postupovým zkouškám

3. ročník

V průběhu školního roku nastuduje žák minimálně 10 - 15
etud a 6 přednesových skladeb různého charakteru. Systematická
pozornost je věnována studiu cimbálových partů komorních a sou-
borových skladeb a hře z listu.

Postupová zkouška:

- 1 durová a 1 mollová stupnice.
- Tříhlasé a čtyřhlasé kvintakordy s obraty k hraným stupnicím
rozloženě a arpeggio, velký rozklad T, S, D7.
- 1 delší nebo 2 kratší etudy.
- 2 přednesové skladby odlišného charakteru.
- 2 lidové písně z různých folklorních oblastí odlišného charakte-
ru, na kterých žák prokáže smysl pro harmonické cítění.

4. ročník

V průběhu školního roku nastuduje žák minimálně 10 etud a
4 - 5 přednesových skladeb.
Systematická pozornost je věnována hře cimbálových partů komor-
ních a souborových skladeb a samostatné práci žáka s lidovou
písní.

Postupová zkouška:

- 2 durové a 2 mollové stupnice v osminových hodnotách $MM \text{ } \downarrow = 152$.
- Čtyřhlasé kvintakordy s obraty rozloženě a arpeggio. Velký roz-
klad akordické kadence.

2 etudy různého charakteru.

2 přednesové skladby odlišného charakteru.

Žák prokáže schopnost samostatné práce na 1 lidové písni.

5. ročník

V průběhu roku se Žák soustředí na přípravu studijní látky k talentové zkoušce na konzervatoř /stupnice, akordy, etudy, přednesové skladby, samostatná práce s písni/.

Závěrečnou komisionální zkoušku vykoná v termínu před talentovou zkouškou na konzervatoř v tomto rozsahu:

2 durové a 2 mollové stupnice v šestnáctinových hodnotách v požadovaném tempu $MM \text{ ♩} = 96$.

Velký rozklad na akordické suitě.

2 etudy s odlišným technickým zaměřením.

2 přednesové skladby různého charakteru z různých stylových období.

Samostatná práce s lidovou písni.

Studium ukončí veřejným absolventským vystoupením.

Ministerstvo školství České socialistické republiky

Učební osnovy

**hry na kytaru a cimbál pro rozšířené vyučování
na lidových školách umění**

Hudební obor

Vypracoval Výzkumný ústav pedagogický

Vydalo Státní pedagogické nakladatelství, n. p., Praha

VA 1,04

Tematická skupina 35

1. vydání 1984

Cena výtisku Kčs 1,50

502/22, 816

Tiskem rozmnožovny SPN

Kčs 1,50

11 538